

EN UNG KYRKA I AFRIKA

HAYAKYRKAN I TANGANYIKA

av

ARVID BÄFVERFELDT

En kyrka växer fram

Förvaltningsdistriktet Bukoba, mellan Viktoriasjön och Kongo, har ca. 350 000 invånare och en utsträckning av ca. 150 km. både på längd och bredd. Mer än 10 % eller omkring 38 000 döpta personer tillhör den lutherska kyrkan. Hayastammen, som bebor landskapet, kallar landet Buhaya och kyrkan heter följaktligen Buhayas Evangeliska Kyrka.

I september 1956 är det 50 år sedan en av de första wahayamännen döptes, den man som också blev den första lutherska prästen, Andrea Kayerero. Hayakyrkan är alltså ännu en kyrka i första generationen. Kayerero och en kamrat till honom hade blivit döpta i Uganda av den anglikanska missionen därstädes. När de återvände till Buhaya blev de och några som vunnos genom deras vittnesbörd förföljda, inte blott av hedningarna utan också av den nyligen påbörjade romersk-katolska missionen. De blev också föremål för misstänksamhet från de dåvarande tyska kolonialmyndigheterna i Tanganyika, eftersom de fått sin utbildning av engelsmännen i Uganda, och kunde tänkas vara politiska agenter. Den lilla gruppen av kristna tog sin tillflykt till en grotta för att bedja, läsa sin Bibel och styrka varandra i tron. Jag besökte en gång denna grotta, belägen i ett berg vid Viktoriasjöns strand nära Kigarama. Berget reser sig högt över vattnet. Man kan komma dit endast med kanot. Grottans ingång ligger nämligen i sjöytans nivå. Kanoten glider under nedhängande lövrika grenar in i grottan, som sträcker sig ca 10 meter in i berget. Längst in står ett träkors, som minner oss om att vi står i en helgedom — Hayakyrkans första kyrkorum! Därifrån har nu evangeliet gått ut över stora delar av Buhaya.

Intressant är att observera att evangeliet fördes till Buhaya av afrikaner, som de första missionärerna. Först 1910 kom europeiska missionärer, utsända av Bethelmissionen i Tyskland. De sökte kontakt med den lilla gruppen evangeliska kristna, men deras arbete blev blott en ringa begynnelse. Det första världskriget stängde ute tyskarna för många år. Efter 1926 intill andra världskriget 1939 var Bethel-missionärer åter verksamma i Buhaya. Men utan regelbundet stöd av missionen kunde den unga kyrkan inte växa sig stark i andligt och moraliskt avseende. Kyrkan blev vildvuxen och många av deras medlemmar voro halvkristna och den moraliska standarden låg. Endast ett fåtal visste vad sann kristendom var.

Då de tyska missionärerna ånyo fördrevs från Tanganyika 1939 fick Svenska Kyrkans Mission kallelse att rycka in för att till en början hjälpa i detta nödläge på flera olika lutherska missionsfält i Tanganyika. Göteborgaren, pastor Gustav Bernander, norrlänningen, professor Bengt Sundkler och västgöten, diakon Arne Magnusson var de första att tillsammans med sina fruar komma till undsättning från södra Afrika till Tanganyika. Efter några år blev Svenska Kyrkans Missions insats koncentrerad till Buhaya (under det att Evangeliska Fosterlandsstiftelsen tog hand om arbetet i Södra Högländerna). Det kom på Sundklers lott att först av de våra träda in i Buhaya. År 1944 sändes en hel grupp svenska missionärer under dramatiska förhållanden till Tanganyika mitt under brinnande krig med M/S Drottningholm, som då gick i Röda Korsets tjänst till Sydafrika.

Från 1946, alltså under tio år, har Svenska Kyrkans Mission haft hand om missionsarbetet i Buhaya. Snart fick vi hjälp av ett antal missionärer från Danska Missionssällskapet och de senare åren har också några missionärer från Bethel kunnat sändas ut. (F.n. finns i Buhaya 30 svenska, 15 danska och 8 tyska missionärer.)

Väckelsen

En stark och levande väckelserörelse har kommit med personlig och kyrklig förnyelse. Den har gripit djupt i samvetena till

bättring och fostran till vandring i ljuset i försoningens kraft, väckt hjärtana till sann kristen gemenskap, fört in i Bibel, bön och gudstjänstliv och skapat en brinnande iver att bära vittnesbörd om den levande Herrens makt och nåd. Mycket av väckelsen påminner om laestadianismen med dess djupt sedliga allvar, bot och bekännelse. Bikt och avlösning sker i församlingens mitt och utlöser spontan glädje. Man räcker varandra händerna, och man är en enda stor lycklig syskonkrets. De väckta brinner av iver att föra budskapet vidare om den Guds nåd som blivit verksam i dem. Den unga kyrkan blir så en vittnande kyrka, en missionerande kyrka. Den har också blivit en offerande kyrka. Gåvorna till kyrkans arbete har stigit hastigt sedan den nya andan fått grepp om hjärtana.

De är mycket i väckelsen som påminner om den första kristna tiden i den urkristna, apostoliska församlingen. Vill vi få en bild av hayakyrkan i dag, kan vi helt enkelt läsa Apostlagärningarna och Pauli brev till korintierna. Det bibelord som väckelsen älskar mer än något annat och ofta citerar är det kända ordet från Johannes första brev 1:7 «Men om vi vandra i ljuset, såsom han är i ljuset, så hava vi gemenskap med varandra, och Jesu, hans Sons, blod renar oss från all synd». Men vi finner också av Apostlagärningarna och Pauli brev att det var mycken svaghet i den första kristna församlingen och många faror lurade. Det samma är förhållandet också i hayakyrkan. Det kommer lätt in en lagisk anda, som dömer efter bokstaven och hänger upp sig på yttre ting, som lägger huvudvikten vid att akta sig för vissa saker som stämplas såsom okristliga, som t. ex. att tugga kaffebönor eller gå med spatserkäpp! Det blir lätt självgod fariseism, där man menar sig vara de enda frälsta och ser ner på alla andra, både missionärer och afrikaner, som inte precis kan följa väckelsegruppens stil. Ehuru väckelsen i allmänhet är sund och samvetsväckande kan den i vissa fall visa en tendens till extas och usunt böneliv. Det är en mycket svår och grannlag uppgift för missionärerna och de afrikanska församlingsledarna att vägleda de väckta på det rätta sättet och befästa dem i kyrkans gemenskap. Glädjande nog är väckelsen i huvudsak klart kyrklig och

har på ett förunderligt sätt några år renat och omskapat det kyrkliga livet och hemlivet. Men en grupp har dock brutit sig ut och bildat en liten sektkyrka, som går sin egen väg. Man kan förstå att väckelsens folk är misstänksamma mot kyrkan, då väckelsen först mötte mycket motstånd från de halvkristna och obotfärdiga inom kyrkan och tvingades att hålla gudstjänst utanför kyrkorummet. Sedan kyrkan i stort nu har tagit djupt intryck av väckelsens anda är ju förhållandet ett annat. Men något av den gamla misstänksamheten mot kyrkoform och kyrkoauktoritet sitter ännu kvar. En viss separatistisk tendens visar sig t. ex. i att de väckta grupperna gärna vill ha slutna högtider för sig själva, då deras barn skall döpas. Det är inte annat att vänta än att en stark väckelserörelse skall ha sina vanskliga sidor, där mycken mänsklig svaghet kommer att synas. Det helt överväldigande intrycket är dock att väckelsen i Buhaya är en förunderlig Guds gärning till personlig och kyrklig förnyelse mitt inne i hjärtat av Afrika.

Det viktigaste av allt för kyrkans liv är naturligtvis det inre andliga livet. Men kyrkan behöver också yttre former. En av mina främsta uppgifter under de två år jag tjänstgjorde som «hjälppmissionär» i Buhaya 1953-55 var att ge kyrkan en konstitution med tillhörande stadgar för olika sidor av kyrkans funktion och liv. Konstitutionen uppdelas i två dokument. Det första behandlar kyrkans organisation och det andra kyrkans förhållande till missionen. Kyrkans namn är «Buhayas evangeliska kyrka». Men att kyrkan är luthersk framgår utav ordalagen i denna författning som åberopar de lutherska bekännelsesskrifterna som normgivande för kyrkan. Samtidigt framhålles dock att kyrkan är ekumenisk. Författningen är synodal med ett synodalaråd och en synod. I synodalarådet sitter två missionärer. En svensk prästerlig missionär är kyrkans superintendent, nämligen ordföranden på fältet. Valet av denne sker av ett gemensamt valkollegium med lika många afrikaner som missionärer. I författningen förutsattes att biskopsämbetet införes och att nuvarande anordning med «superintendent» är en övergångsform. När det gäller de till konstitutionen fogade stadgarna har

särskild omsorg nedlagts på utarbetandet av bestämmelserna för prästernas funktion samt reglerna för kyrkotukt och äkten-skap, något som är synnerligen viktigt i en ung kyrka.

Den unga kyrkan är genom sin författning redan i hög grad självständig. Men missionen har naturligtvis centrala och viktiga uppgifter som kyrkan ej ensam kan svara för.

Den första gäller prästutbildningen. Samtliga lutherska missioners kyrkor i Tanganyika samarbetar genom ett särskilt missionsråd och en kyrkofederation. Den viktigaste gemensamma institutionen är prästseminariet, förlagt till en plats som heter Makumira, belägen i norra Tanganyika ej långt från staden Arusha vid foten av det mäktiga berget Meru i en underbart vacker och fruktbar trakt. För detta seminarium står pastor Herbert Uhlin i ledningen med hjälp av en pastor från Augustanasynoden och en afrikansk präst. Där utbildas ett 40-tal präst-kandidater för de lutherska kyrkorna i Tanganyika. Kursen är tre-årig och bygger på lärarutbildning. Vi har nu planer på att söka få till stånd en högre utbildning, gemensam för alla lutherska kyrkor i Afrika. Denna plan fördes fram vid den all-lutherska konferensen på Marangu i Tanganyika i november 1955. Vi hoppas snart kunna förverkliga denna idé, då de unga kyrkorna behöver kvalificerade inhemska ledare. Andra viktiga samarbetsgrenar är litteraturarbetet, en kyrkotidning och ett bokförlag. Vi har också gemensamt ätt läroverk och en utbildningsanstalt för sjukhusassistenter.

Inom hayakyrkan anordnas särskilda kurser för evangelister och församlingslärare, vilka är assistenter i lokalförsamlingarna åt de tjugo afrikanska prästerna, som var och en har att svara för ett pastorat med många sådana församlingsgrupper. Vi hoppas kunna få till stånd en regelrätt bibelskola för denna utbildning. Vidare anordnas kvinnokurser. Skolorna, lägre och högre, har stor betydelse att fostra ungdomen. I början av 1956 invigdes vårt nya läroverk utanför staden Bukoba. Vi har tre mellanskolor för pojkar och en för flickor förutom ett stort antal lägre skolor. Genom de högre skolorna kan vi ge ungdom utbildning för tjänst i kyrkan eller samhället och samtidigt ge

dem kristen fostran. Det betyder ofantligt mycket att i det allmänna församlingslivet få in bildade kristna afrikaner som t. ex. lärare, sjuksköterskor, barnmorskor, tjänstemän i förvaltningens olika grenar. Skolans fostran kompletteras genom särskilt ungdomsarbete och genom söndagsskolor. Såväl skolan som sjukvården får statsbidrag, som dock endast täcker en mindre del av de omfattande utgifterna för arbetet. Missionens sjukvård har inte endast uppgiften att ta hand om sjuka och skadade på våra två sjukhus och på poliklinikerna, utan den kan också göra en viktig insats i den allmänna profylaktiska hälsovården.

Även för pionjärarbetet, där det gäller att nå nya områden med evangelism, behöver kyrkan missionens stöd.

Till sist några ord om kyrkans miljö. Politiskt sett är spänningen mellan raserna i Ostafrika på inget sätt så markerad som i Sydafrika. Men givetvis träder en stark nationalistisk anda fram även i Ostafrika och gör sig gällande även i kyrkans sammanhang. «Varje vitt ansikte betyder mindervärdeskomplex hos de svarta.» En framstående engelsk ämbetsman yttrade för en tid sedan: «Förtroendet för de vita är i ständigt sjunkande i hela Afrika.» — Och detta är inte så underligt, om man tänker på alla de vitas försyndelser mot de färgade. Här har kyrka och mission en viktig uppgift att skapa en ny anda och slå bryggor.

Socialt upplever Afrika en häftig omvälvning från stenålder till atomålder. Denna hastiga omvälvningsprocess betyder naturligtvis en mycket svår påfrestning för den unge afrikanen som rycks upp med rötterna ur sin gamla miljö och tvingas in i ett helt nytt livssammanhang. Där möter han strömningar och intryck som inte alltid är av bästa slag. Materialism och gudlöshet präglar den miljö han dras in i och kommer snart att göra intryck på honom. Det finns även i detta sammanhang en tacksam jordmån för kommunistiskt inflytande.

I religiöst avseende är ännu den afrikanska hedendomen, animismen, en stark makt med sin vidskepelse och andedyrkan. Och det gamla hedniska arvet sitter djupt i själen även hos den kristne afrikanen, och det är ju inte underligt. Han lever under ständigt tryck av denna blandning och av miljöns inflytande.

Därför behöver han värn och ledning i den kristne kyrkans gemenskap.

Islam är en stark religiös makt i Ostafrika, som allt mer vinner terräng. Islam bedriver ett intensivt missionsarbete och vinner många proselyter. Som mohammedan kommer afrikanen upp till en högre social standard. Han upptages i ett brödraskap som överbryggat rasgränserna. Och det kostar föga att bli mohammedan. Han kan fortfarande leva i månggifte och dricka öl och i mångt och mycket bibehålla sina hedniska seder, blott han iakttar den yttre observans som Islam hjuder. Detta problem har fått aktuell belysning i en intressant bok «Islam och missionen i Östafrika» av vår kyrkas missionär pastor Gustav Bernander.

Romersk-katolska kyrkan bedriver en energisk mission över hela Afrika söder om Sahara. Det förefaller som om romarna där ville återvinna den mark man förlorat på andra håll i världen. Enbart i landskapet Buhaya finns två romerska stift, det ena med en vit och det andra med en svart biskop. Båda är mycket duktiga män var på sitt sätt. Tyvärr är det alldeles omöjligt att få till stånd något samarbete mellan katolsk mission och evangelisk. Tvärtom gör man allt från romerskt håll för att förhindra den evangeliska missionen och tillåter sig i denna kamp stundom medel som är allt annat än kristliga.

I denna miljö är den unga hayakyrkan ganska beträngd och behöver förvisso i högsta grad missionens stöd och hjälp. Det inser den också själv samt är angelägen om samarbete med de andra lutherska missionerna och kyrkorna i Tanganyika.

Den stora missionsuppgiften kräver av oss både här hemma i den sändande kyrkan och där ute i de unga kyrkorna att vi står sida vid sida i den stora kampen i trons visshet om att Han som kallat oss till detta kärlekens verk också skall förläna kraft och seger.